momentum
wheels for humanity

Експертні Команди

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

# Оцінювання повсякденного функціонування для громадян України, які перебувають за кордоном

Цей інформаційний матеріал став можливим завдяки щедрій підтримці, наданій Урядом Сполучених Штатів Америки. Зміст є відповідальністю Моментум Вілз фор Хьюменіті та не обов'язково відображає погляди Уряду Сполучених Штатів Америки.

З 1 січня 2025 року в Україні діє система оцінювання повсякденного функціонування, яка замінила медико-соціальні експертні комісії. Вона уніфікувала процес і зробила його прозорішим та доступнішим для людей, які потребують підтримки — незалежно від місця проживання.

Оцінювання повсякденного функціонування — це сучасний підхід, що фокусується на реальних потребах людини, а не лише на формальних діагнозах або медичних довідках. Мета оцінювання — визначити, як стан здоров’я впливає на повсякденне життя людини: що саме обмежує її функціонування, з якими бар’єрами вона стикається, яку підтримку потребує від держави.

Реформа забезпечує доступ до цієї послуги незалежно від того, де перебуває людина — в Україні чи за кордоном. Якщо є потреба в підтримці, якщо є значне порушення функціонування — держава має бути поруч. У тому числі тоді, коли людина вимушено виїхала з країни через війну чи інші обставини. Це право гарантоване Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування МСЕК та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи».

**Цей матеріал насамперед підготовлений для громадян України, які перебувають за кордоном і планують пройти оцінювання повсякденного функціонування особи.** Також він може бути корисним для консульських установ (як довідкова рамка щодо вимог до медичних документів) і для лікарів, які формують електронне направлення.

## Хто може пройти оцінювання повсякденного функціонування за кордоном і що є ключовим

Українці, які тимчасово або постійно перебувають за межами країни **на законних підставах**, можуть пройти оцінювання повсякденного функціонування особи. Ключовим є правильно підготовлений пакет **медичних документів, виданих у країні перебування**, а також переклад українською мовою, засвідчений у встановленому порядку.

Для справ за кордоном важливо, щоб медичні документи були **змістовними** і придатними для оцінювання **без очного огляду в Україні**. Зокрема, у документах бажано/важливо мати:

- **діагнози із зазначенням коду за МКХ-10**;
- **опис функціонального стану**: як саме стан здоров'я впливає на повсякденне життя (пересування, самообслуговування, комунікацію, здатність навчатися чи працювати).

Саме така інформація потрібна лікарю для формування коректного електронного направлення і є основою для подальшого оцінювання.

## З чого почати: оберіть ваш шлях

Перед початком важливо визначити дві речі:

1. **чи є міждержавний договір (угода) про соціальне забезпечення** між Україною та країною, де ви перебуваєте;
2. **де саме ви плануєте отримувати виплати** — в Україні (на український рахунок) чи в країні проживання.

### Загальна процедура (виплати з України)

Цей варіант застосовується, якщо ви:

- перебуваєте в країні, **з якою Україна не має** договору про соціальне забезпечення; або
- договір **є**, але ви **не застосовуєте** механізм виплат за договором і хочете отримувати виплату **з бюджету України** (на **український банківський рахунок**).

### За міжнародними угодами (виплати в країні проживання)

Цей варіант застосовується, якщо ви перебуваєте в країні, **з якою Україна має договір** про соціальне забезпечення, і плануєте отримувати виплати **в країні проживання** — через **механізм обміну документами між компетентними органами (інституціями)**.

# Загальна процедура та виплати з бюджету України

## Підготовка направлення на оцінювання повсякденного функціонування особи

### Звернення до лікаря і рішення про направлення

Людина звертається до лікуючого лікаря в Україні для аналізу стану здоров’я та визначення необхідності направлення на оцінювання на підставі критеріїв направлення, визначених постановою КМУ від 15.11.2024 № 1338. Для цього людина надає **актуальні медичні документи** (зокрема видані/оформлені та чинні на дату формування направлення) про проведені діагностичні, лікувальні та реабілітаційні заходи і їх результати.

Направлення на оцінювання повсякденного функціонування особи за згодою особи може здійснювати:

- лікуючий лікар первинної медичної допомоги або спеціалізованої медичної допомоги;
- голова військово-лікарської, медичної (військово-лікарської), лікарсько-експертної комісії.

### Коли можна пройти оцінювання (основні випадки)

Оцінювання можна пройти, зокрема, у таких випадках:

- якщо в людини є значні або стійкі порушення функціонування, які тривають не менше 12 місяців або можуть призвести до передчасної смерті, навіть за умов найкращого доступного лікування;
- якщо наближається строк повторного огляду, який був призначений раніше медико-соціальною експертною комісією, або повторного оцінювання, встановленого експертною командою;
- якщо людині потрібно вперше встановити статус інвалідності або змінити групу інвалідності у зв’язку зі змінами в стані здоров’я, у тому числі для доступу до соціальних виплат, реабілітації чи інших видів державної підтримки.

## Мета і обґрунтування направлення

Направлення повинно мати чітко визначену мету. Вона залежить від ситуації конкретної людини та може стосуватися не лише встановлення інвалідності, а й інших потреб — зокрема:

- призначення ДЗР та/або медичних виробів;
- оновлення рекомендацій, які є частиною ІПР;
- інших цілей, передбачених порядком.

Лікар, який формує направлення, має обґрунтувати його для експертної команди. Для цього в направленні та доданих медичних документах важливо відобразити **клінічну картину, об’єктивний стан, виконані медичні призначення та результати досліджень**, а також **як стан здоров’я проявляється у вигляді функціональних обмежень**.

## Якщо звернення вперше або після довгої перерви

Якщо людина звертається до лікаря вперше або після тривалої перерви, для формування направлення може знадобитися **кілька консультацій** — щоб ознайомитися з медичною документацією, уточнити дані та, за потреби, оцінити стан у динаміці. За потреби лікар може також направити людину до профільного спеціаліста для уточнення діагнозу або отримання додаткового висновку.

Це потрібно, щоб направлення було коректним і обґрунтованим для експертної команди, а медичні документи відображали реальний стан та функціональні обмеження, які є підставою для оцінювання.

# Підготовка документів: що саме потрібно для направлення

Для формування електронного направлення потрібен пакет документів, який дає змогу підтвердити не лише діагноз, а й **функціональний стан** — тобто, як стан здоров’я впливає на повсякденне життя, самообслуговування, пересування, комунікацію, навчання чи роботу.

Якщо медичні документи **видані за кордоном** і оформлені іноземною мовою, до направлення додаються їх переклади українською мовою, засвідчені у встановленому порядку (разом зі скан-копіями/електронними копіями оригіналів документів).

## Які документи прикріплюються до направлення

Скан-копії документів у справі поділяються на чотири основні категорії:

**Документи, що посвідчують особу**:

До направлення обов’язково додається скан або якісне зображення документа, що посвідчує особу. Це може бути:

- паспорт громадянина України (книжечка – усі заповнені сторінки);
- ID-картка (у цьому випадку додатково РНОКПП прикріплювати не потрібно, адже він зазначений на зворотному боці);
- інші офіційні документи, що посвідчують особу згідно із законом про “Про Єдиний державний демографічний реєстр https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text

**Медичні документи,** які демонструють і підтверджують обмеження життєдіяльності особи та інвалідизуючий стан(и), наприклад:

- консультаційні висновки;
- виписки з амбулаторних або стаціонарних карт;
- результати лабораторних і функціональних обстежень (УЗД, МРТ, КТ тощо) — актуальні, що відображають стан на момент звернення та дають змогу оцінити обмеження саме зараз;
- медичні висновки про тимчасову непрацездатність (МВТН), також у випадку наявності паперових лікарняних листів, необхідно відсканувати їх (обов’язковим є зазначення, сканування та завантаження в систему саме останнього лікарняного листа);

- індивідуальна програма реабілітації (ІПР) або індивідуальний реабілітаційний план (ІРП);
- попередні довідки МСЕК;
- результати санаторно-курортного лікування (за наявності).

**Військово-облікові документи (за наявності)**:

- військовий квиток;
- довідка ТЦК та СП;
- тимчасове посвідчення військовозобов’язаного;
- посвідчення про приписку до призовної дільниці;
- військово-обліковий документ в електронному вигляді (Резерв+)

**Документи, що підтверджують причину інвалідності або інші обставини**:

- причинно-наслідкові документи (відповідно до пункту 22 Порядку №1338), що підтверджують, наприклад, травму на виробництві або висновок ВЛК або свідоцтво про хворобу;
- заяви (наприклад, щодо участі в оцінюванні уповноваженого представника);
- інші документи, що мають значення для оцінювання.

**ВАЖЛИВО:** Не має значення місце реєстрації пацієнта або форма власності закладу, який направляє на оцінювання (КНП, ТОВ, ФОП, тощо) — система працює однаково для лікарів усіх закладів охорони здоров’я, які займаються амбулаторним чи стаціонарним лікуванням пацієнтів. Також для направлення не потрібно додаткових спеціальних довідок, спеціальної госпіталізації чи лікування прямо перед подачею направлення (особливо для осіб, які вже мають статуси щодо обмеження життєдіяльності). Військово-облікові документи пацієнта вносяться до системи лише за наявності у лікаря і не є обов’язковими для внесення.

**Не потрібно або не обов’язково:**

- висновки обласних фахівців;
- направлення від лікарсько-консультативної комісії (ЛКК);
- витяги з протоколів ЛКК;
- військово-облікові документи;
- направлення/рапорт/дозвіл від командування військової частини;
- трудова книжка;
- згода на обробку персональних даних — не вимагається;
- виписка зі стаціонару не є обов’язковою: її може замінити висновок профільного спеціаліста (за наявності достатньої медичної інформації);
- немає вимоги до «спеціальної» форми печаток чи їх оформлення однак документ повинен містити реквізити закладу охорони здоров’я, що дають змогу його ідентифікувати.

**Строки чинності документів:**

Якщо під час модерації строк дії окремих документів сплив, але **на дату формування направлення вони були чинними** — це не є помилкою.

> Не приймаються документи, видані на території **рф** або **республіки білорусь**.

## Що має бути в медичних документах

Документи, що входять до електронного направлення, повинні містити:

- повне найменування закладу охорони здоров’я та його реквізити для ідентифікації (для закладів в Україні — також код за ЄДРПОУ);
- дату видачі документа;
- прізвище, ім’я, по батькові (за наявності) та дату народження пацієнта;
- діагноз (для документів, виданих за кордоном — із використанням МКХ-10) та описові характеристики стану органів/систем;
- прізвище, ім’я, по батькові (за наявності) та посаду відповідальної особи, яка видала документ.

Додатково щодо підтвердження автентичності:

- для відсканованих документів — вони засвідчуються підписом і печаткою відповідальної особи та закладу (за наявності);
- для записів з ЕСОЗ / електронної медичної інформаційної системи — документ має містити електронне позначення часу його вивантаження.

## Формат і якість скан-копій

**Допустимі способи підготовки електронних копій:**

- використання офісного сканера;
- використання мобільного додатку для сканування;
- виконання якісних фотографій, де вся інформація добре читається, та подальше об’єднання фото у PDF формат.

**Вимоги до формату та якості:**

- усі документи завантажуються у форматі PDF;
- зображення мають бути чіткими, повними, без обрізаних чи прихованих фрагментів, ознак чи країв, з усіма реквізитами;
- документи з візуальними зображеннями, де колір має значення (наприклад, колоноскопія або кольпоскопія), подаються у кольорі;
- текстові документи допускається сканувати у чорно-білому форматі, але рекомендовано робити кольорову скан-копію для елементів з підписами та печатками, щоб уникнути питань щодо підтвердження оригінальності документів;
- **PDF файл не має перевищувати розмір 100 МБ**;
- перед завантаженням обов’язково перевіряється, що усі файли відповідають потрібній особі та справі.

**Окремо про візуалізаційні дослідження:** ендоскопічні, УЗД, рентгенологічні (рентген, КТ, МРТ) дослідження, які не можуть бути якісно надані у PDF, можуть бути надані через спеціальне захищене посилання на хмарний ресурс або з коментарем у справі, що дослідження буде додатково надане на електронному носієві (диск, флешка) для перегляду під час оцінювання.

Додатково: файли рекомендовано називати зрозуміло та впорядковано, а документи об’єднувати відповідно до категорій у системі.

# Формування направлення

## Позначка про перебування за кордоном

Під час формування електронного направлення важливо коректно внести інформацію про місце перебування та контакти людини. Якщо людина перебуває за кордоном, у системі передбачена відповідна позначка та окремі поля для заповнення цієї інформації.

## Наявність електронної пошти або альтернативних способів інформування

Щоб отримувати запрошення на оцінювання, інформацію про дату/час/місце розгляду та витяг з рішення експертної команди, необхідно зазначити електронну пошту (email) особи або її представника. Якщо email відсутній, можливі варіанти:

- вказати email довіреної/контактної особи;
- лікар або адміністратор можуть допомогти створити email-скриньку;
- копія електронного направлення надсилається на зазначену електронну пошту;
- у лікуючого лікаря в “Журналі справ лікуючого лікаря” відображаються дані щодо справи (включно з датою, часом і місцем розгляду), що дозволяє лікарю оперативно повідомити пацієнта.

## Довірена особа та уповноважений представник — різні ролі

У блоці про довірену особу зазначаються дані людини, з якою можна зв’язатися, якщо пацієнт не виходить на зв’язок. Якщо вказано її електронну пошту, така особа також отримає запрошення та інформацію про дату, місце і час засідання.

Водночас довірена особа **не є** уповноваженим представником: вона може передати інформацію пацієнту, але **не може** бути присутньою на засіданні разом із пацієнтом.

Щоб уповноважений представник мав право бути присутнім при розгляді справи, потрібно:

- додати до направлення заяву пацієнта про участь уповноваженого представника;
- заповнити в системі відповідні поля;
- надати документи з даними представника та документи, що підтверджують його повноваження.

**Вибір форми оцінювання**

Для громадян України, які перебувають за кордоном, оцінювання повсякденного функціонування може проводитися у двох форматах:

- **заочно** — без участі людини, лише за поданими документами, якщо вони повні та відповідають критеріям;
- **з використанням телемедицини (телевідеоконсультування)** — якщо для рішення потрібні додаткові уточнення і є технічна можливість дистанційного зв’язку.

Форму оцінювання визначає експертна команда після аналізу матеріалів справи. Якщо документів достатньо для обґрунтованого висновку про функціональний стан, команда може ухвалити рішення про заочне оцінювання — відповідно до критеріїв та переліків, визначених постановою КМУ №1338.

**Вибір закладу для оцінювання**

Оцінювання можна пройти в будь-якому закладі охорони здоров’я, де працюють експертні команди, незалежно від місця проживання або реєстрації. Також не є обов’язковим, щоб адреса проживання, вказана в направленні, збігалася з місцем реєстрації.

З переліком закладів та профілями експертних команд можна ознайомитись на дашборді на сайті МОЗ.

# Постановка справи в чергу на оцінювання експертними командами

## 1) Передача документів до України

Перекладені та засвідчені документи потрібно **передати лікарю в Україні**, щоб він сформував електронне направлення. Це можна зробити одним із способів:

- надіслати пакет документів поштою на офіційну адресу закладу охорони здоров’я, у якому працює ваш лікуючий лікар;
- за попереднім погодженням направити документи безпосередньо лікуючому лікарю (у тому числі через електронні засоби комунікації).

## 2) Перевірка справи адміністратором закладу

Після того як лікар **сформує направлення в електронній системі** та надішле його до закладу, де проходитиме оцінювання, **адміністратор закладу протягом 5 днів** перевіряє матеріали справи на відповідність вимогам.

Адміністратор може повернути справу лікуючому лікарю на доопрацювання, якщо:

- виявлені помилки або некоректно внесені дані;
- відсутні обов’язкові документи, які мають бути додані до направлення (зокрема ті, що зазначені у пунктах 21–22 Порядку проведення оцінювання);
- неналежна якість скан-копій/електронних файлів, через що неможливо ознайомитися з документами;
- є невідповідність критеріям направлення на проведення оцінювання повсякденного функціонування.

Якщо справу повертають, адміністратор **зазначає причину** і дає можливість лікарю внести зміни. Водночас **описки або арифметичні неточності**, які не впливають на зміст даних, **не є підставою** для повернення справи.

Якщо документи оформлені правильно і відповідають вимогам, адміністратор:

- зазначає розмір справи (кількість сторінок медичних документів);
- визначає часовий інтервал, потрібний для розгляду;
- відмічає справу в системі як готову до постановки в чергу.

### 3) Електронна черга та призначення дати

Розгляд справ відбувається **в порядку черговості** за електронною чергою, яку формує система. Після перевірки документів адміністратор призначає дату і час оцінювання експертною командою.

Важливий принцип процесу: після постановки в чергу до дня розгляду ані адміністратор, ані члени експертної команди не знають, чию справу розглядатимуть. Так само пацієнт не має доступу до персонального складу команди до моменту оцінювання.

### 4) День оцінювання: як відбувається розгляд

У день оцінювання членам експертної команди відкривається доступ до справи та даних особи. Лікарі:

- ознайомлюються з матеріалами справи;
- проводять ідентифікацію особи шляхом перевірки документів, що посвідчують особу (крім заочної форми);
- фіксують відсутність конфлікту інтересів.

Під час оцінювання формується **протокол**, де відображається позиція кожного лікаря з кожного питання, після чого ухвалюється **колегіальне рішення**.

### 5) Коли розгляд може бути перенесено або призупинено

Справу можуть не розглянути в запланований час або призупинити розгляд, якщо:

- виникли форс-мажорні обставини (наприклад, тривала повітряна тривога, обстріл, мінування тощо);

- людина не вийшла на зв’язок під час дистанційного оцінювання;
- виявлено конфлікт інтересів у когось із лікарів команди;
- немає доступу до архівної справи МСЕК або результатів попередніх оцінювань (коли це потрібно для розгляду).

## Отримання рішення

Після завершення оцінювання **витяг з рішення експертної команди** надсилається/надається:

- на електронну пошту людини, яка проходила оцінювання;
- лікуючому лікарю через електронну систему — за запитом людини лікар може роздрукувати витяг та завірити його печаткою закладу охорони здоров’я;
- у закладі охорони здоров’я, де проводилося оцінювання — людина може особисто отримати роздрукований витяг.

Якщо за результатами оцінювання **встановлено інвалідність,** у межах рішення також формуються **рекомендації**, які є **медичною частиною індивідуальної програми реабілітації (ІПР)**. У рекомендаціях відображаються:

- потреба в допоміжних засобах реабілітації та медичних виробах;
- необхідність отримання послуг в інших сферах життя (за потреби).

Рекомендації діють **протягом усього строку**, на який встановлено інвалідність.

# Переклад документів на українську мову

Громадяни України, які перебувають за кордоном і готують документи для направлення на оцінювання повсякденного функціонування, можуть засвідчити правильність перекладу таких документів на українську мову в закордонній дипломатичній установі України без сплати консульського збору.

Це передбачено статтею 38 Закону України «Про нотаріат», яка встановлює, що у зазначеному випадку **консульський збір не справляється.**

## Кому це корисно

- громадянам України, які перебувають за кордоном і формують пакет документів, необхідних для направлення на оцінювання повсякденного функціонування;
- **законним представникам** або **уповноваженим представникам** на підставі документів, що підтверджують їхні повноваження.

## Яка дія без консульського збору

Без сплати консульського збору консульство (закордонна дипломатична установа України) **засвідчує правильність перекладу на українську мову** документів, **необхідних для направлення** на оцінювання повсякденного функціонування. Це правило застосовується **лише** до цієї дії — засвідчення правильності перекладу для направлення на оцінювання.

Правова підстава: **стаття 38 Закону України «Про нотаріат»**, яка встановлює, що в такому випадку **консульський збір не справляється**. Відповідні зміни внесено **Законом № 4170-IX від 19.12.2024**.

Виняток щодо несправляння консульського збору застосовується до **документів, необхідних для направлення** на оцінювання повсякденного функціонування. Зокрема, це можуть бути:

- медичні документи (висновки, виписки, результати обстежень та інші медичні довідки);
- документи, що підтверджують стан здоров’я та/або повсякденне функціонування і потрібні для направлення;
- супровідні документи, якщо вони входять до пакета документів для направлення.

## Алгоритм дій

1. **Перевірте порядок подачі в вашій закордонній дипломатичній установі України** (як записатися, які формати приймають, чи потрібен оригінал/копія).
2. **Підготуйте документ**, який ви подаєте для направлення на оцінювання (оригінал або належну копію — за вимогами установи).
3. **Організуйте переклад українською мовою**:

> Рекомендуємо, щоб переклад медичних документів виконували фахові перекладачі/бюро перекладів, які мають досвід роботи з медичною документацією. Це допоможе забезпечити коректний і повний переклад діагнозів та медичної термінології і зменшити ризик неточностей у документах для направлення.

- Якщо консул володіє відповідними мовами, він може засвідчити вірність перекладу.
- Якщо консул не володіє однією з мов, переклад виконує перекладач, а консульство **засвідчує справжність підпису перекладача**; при цьому перекладач подає документ, що посвідчує особу, та документ, що підтверджує кваліфікацію і знання мови. Відповідно до Положення про порядок учинення нотаріальних дій у дипломатичних представництвах і консульських установах України (наказ Мін'юсту/МЗС № 142/5/310, пункт 3.14.1)

4. **Запишіться на прийом / подайте заявку** за процедурою установи.
5. Під час звернення чітко сформулюйте прохання: **«засвідчити правильність/вірність перекладу на українську мову»** і зазначте мету: **«документи для направлення на оцінювання повсякденного функціонування»**.
6. Якщо вам повідомляють про необхідність оплати, посилайтеся на **ст. 38 Закону України «Про нотаріат»**: за зверненням щодо засвідчення правильності перекладу на українську мову документів, необхідних для направлення на оцінювання повсякденного функціонування, **консульський збір не справляється**.
7. **Отримайте засвідчений переклад** і використайте його в пакеті документів для направлення.

# Оцінювання для країн із міждержавними угодами

Якщо громадянин України перебуває в державі, з якою Україна має чинний міжнародний договір у сфері соціального забезпечення, та планує отримувати виплати в країні проживання, може застосовуватися **спеціальна процедура обміну медичними документами.** Це дозволяє провести оцінювання повсякденного функціонування заочно (на підставі наданих документів).

**Держави, для яких застосовується процедура обміну документами**

Болгарія, Естонія, Іспанія, Латвія, Литва, Польща, Португалія, Словаччина, Чехія.

**Як це працює**

1. **Звернення в країні перебування та оформлення медичних формулярів:**

Людина звертається до компетентного органу / уповноваженої установи країни перебування (зазвичай органу соціального страхування або іншої інституції, визначеної договором) для оформлення медичних формулярів. Для цього вона надає наявні медичні документи та результати обстежень, які підтверджують стан здоров’я і функціональні обмеження.

2. **Передача медичних формулярів:**

Уповноважений орган країни перебування (зазвичай орган соціального страхування або медичного обслуговування) передає медичні формуляри та додану до них медичну документацію до Пенсійного фонду України.

3. **Передача до Центру оцінювання функціонального стану особи:**

Центр оцінювання забезпечує переклад поданих матеріалів українською мовою, якщо це потрібно для подальшого розгляду.
Експертна команда Центру оцінювання функціонального стану осіб проводить розгляд справи.

4. **Прийняте рішення передається до Пенсійного фонду України**

## Уповноважені органи договірних держав

Нижче наведено контактні дані організацій, які здійснюють передачу документів до Пенсійного фонду України:

- **Португалія:**

Instituto da Seguranca Social, I.P. (ISS, IP)
Centro Nacional de Pensões
Av. a 5 de Outubro 175, 1069-451 Lisboa, Portugal

- **Іспанія:**

Direccion Provincial del INSS de Malaga
C/ Huescar, 4, 29007 Malaga, España

- **Чеська Республіка:**

Česká Správa Sociálního Zabezpečení
Křížová 25, 225 08 Praha 5, Česká republika

- **Словацька Республіка:**

Sociálna poisťovňa (Ústredie)
ul. 29 augusta 8, 813 63 Bratislava, Slovenská republika

- **Республіка Болгарія:**

Национален осигурителен институт
Дирекция "Международни спогодби"
бул. Ал. Стамболийски, №62–64, София-1303

- **Республіка Польща:**

Фонд Соціального Страхування
Відділення у Жешуві, Відділ реалізації міжнародних договорів
Al. Piłsudskiego, 12, 35-075 Rzeszów, Polska

- **Естонія:**

Департамент соціального страхування Естонської Республіки
Палдиске шосе 80, м. Таллінн

- **Латвія:**

Державне агентство соціального страхування Латвійської Республіки
Відділ міжнародних послуг
вул. Лачплеша 70а, м. Рига

- **Литва:**

Відділ закордонних виплат Вільнюського відділення
Управління Фонду державного соціального страхування Литовської Республіки
просп. Лайсвес 28, м. Вільнюс

## Що варто знати про міжнародні договори

У разі, якщо людина перебуває в одній із країн, з якими Україна має міждержавні угоди про соціальне забезпечення, медичні формуляри й супровідна документація подаються за вимогами, визначеними цими договорами. Зазвичай, це документи у форматі, затвердженому сторонами — наприклад, формуляр SED чи еквівалентна форма, що містить основну інформацію про стан здоров’я людини.

**Однак важливо розуміти:**

Міжнародні договори *не регламентують порядок розгляду поданих документів* в Україні, не містять підстав для відмови у їх розгляді або механізму повернення на доопрацювання. Усі ці питання врегульовуються українським законодавством.

Тому для розгляду документів, отриманих у межах міжнародного співробітництва, застосовується **загальний порядок**, визначений:

- статтею 69 Основ законодавства України про охорону здоров’я;
- Порядком проведення оцінювання повсякденного функціонування особи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338.

Таким чином, незалежно від формату документації, експертна команда оцінює її за єдиними прозорими правилами — як і всі інші випадки, коли подається запит на оцінювання функціонування.

## Посилання на договори з країнами

Для оцінювання повсякденного функціонування громадян України, які перебувають за кордоном, використовуються положення міжнародних договорів про соціальне забезпечення. Нижче наведено перелік таких договорів за країнами з прямими посиланнями на офіційні джерела.

**Республіка Болгарія**

- Договір про соціальне забезпечення (2001)
- Угода про застосування договору (2004)

**Естонська Республіка**

- Угода у сфері соціального забезпечення (2010)
- Договір про застосування угоди (2010)

**Королівство Іспанія**

- Угода про соціальне забезпечення громадян (1996)
- Адміністративний договір про застосування (2001)

**Латвійська Республіка**

- Договір про співробітництво в галузі соціального забезпечення (1998)
- Угода про порядок переказу і виплати пенсій (2001)

**Литовська Республіка**

- Договір про соціальне забезпечення (2001)
- Угода про реалізацію договору (2005)
- Технічна угода про призначення, переказ та виплату пенсій (2010)

**Республіка Польща**

- Угода про соціальне забезпечення (2012)
- Адміністративний договір щодо застосування угоди (2012)

**Португальська Республіка**

- Угода про соціальне забезпечення (2009)
- Адміністративна домовленість про застосування угоди (2009)

**Словацька Республіка**

- Договір про соціальне забезпечення (2000)
- Адміністративна угода про застосування договору (2004)

**Чеська Республіка**

- Договір про соціальне забезпечення (2001)
- Адміністративна угода про застосування договору (2003)

# Отримання виплат на рахунок український чи закордонний

Якщо ви перебуваєте за межами України, у вас є два базові варіанти отримання пенсійних виплат:

- **отримувати виплату з України** на український банківський рахунок (IBAN) — за загальною процедурою;
- **оформити виплату в країні проживання** — якщо ця країна має з Україною міжнародний договір у сфері соціального забезпечення і застосовується механізм міждержавного обміну документами.

Нижче описано, як працює кожен варіант, які документи зазвичай потрібні та що важливо врахувати з точки зору щорічної ідентифікації.

## Виплати в країні перебування (через міжнародну угоду)

Якщо ви проживаєте в країні, з якою Україна має чинний міжнародний договір у сфері соціального забезпечення, пенсійні виплати можуть здійснюватися **за механізмом міждержавного обміну** — через взаємодію компетентних органів України та країни проживання.

### Як здійснюється виплата

Виплата пенсій за міжнародними договорами, як правило, проводиться **щоквартально** одним із двох способів:

- переказом на **особовий рахунок пенсіонера, відкритий у банку країни проживання;** або
- через компетентний орган договірної держави (орган соціального/пенсійного страхування), який забезпечує виплату у своїй країні.

## Ідентифікація (підтвердження, що виплату отримує саме пенсіонер)

- Якщо пенсія виплачується через компетентний орган країни проживання, ідентифікація пенсіонера зазвичай проводиться в цьому органі за правилами відповідної держави.

- Якщо пенсія виплачується на банківський рахунок у країні проживання, у частині країн діє додаткова вимога: щороку до 31 грудня потрібно надсилати до Пенсійного фонду України заповнений і офіційно засвідчений документ “Підтвердження факту, що особа є живою”.

Ця вимога стосується пенсіонерів, які проживають і отримують виплату на рахунок у: **Королівстві Іспанії, Словацькій Республіці, Чеській Республіці, Республіці Болгарія, Португальській Республіці, Республіці Польща.**

## Які документи зазвичай потрібні для оформлення виплат за договором (логіка пакета)

Конкретний перелік залежить від країни та умов відповідного договору, але зазвичай потрібні:

1. **заява/звернення** для застосування механізму виплат за міжнародним договором
   (подається або до компетентного органу країни проживання, або до Пенсійного фонду України — залежно від процедури);

2. **документи, що підтверджують законний статус проживання** у країні перебування
   (наприклад, дозвіл на проживання, тимчасовий захист тощо);

3. **банківські реквізити** рахунку в країні проживання (якщо виплата здійснюється на рахунок);

4. **за потреби — документи для підтвердження факту, що особа є живою**
   (у т.ч. “Підтвердження факту, що особа є живою” — якщо це передбачено процедурою для вашої країни/способу виплати).

## Виплати з України (загальна процедура)

Цей варіант підходить, якщо ви перебуваєте за кордоном, але хочете, щоб **пенсія призначалася/виплачувалася Україною** і надходила **на ваш рахунок в українському банку (IBAN)**. У такому разі застосовується загальний порядок виплати пенсій та страхових виплат, визначений урядовими правилами та процедурами Пенсійного фонду України.

### Як подати заяву на виплату/поновлення виплати

Заяву щодо виплати пенсії через банк (або щодо поновлення/продовження виплати) можна подати:

- **особисто** до будь-якого органу Пенсійного фонду України; або
- **в електронній формі** через вебпортал електронних послуг ПФУ (якщо у вас є електронний підпис/інструмент авторизації, який підтримує сервіс).

Після призначення/поновлення виплата здійснюється на зазначений **український банківський рахунок**.

## Які документи зазвичай потрібні для оформлення виплат (логіка пакета)

Конкретний перелік залежить від ситуації (призначення/поновлення/перерахунок), але зазвичай ПФУ просить:

- **заяву** (про призначення/поновлення/виплату через банк);
- **документ, що посвідчує особу**;
- **РНОКПП** (якщо потрібно);
- **банківські реквізити українського рахунку (IBAN)**;
- для осіб за кордоном — виконання вимог щодо **фізичної ідентифікації** (а за необхідності — документ “особа є живою”).

# Якщо виникають труднощі

У разі виникнення складнощів із підготовкою або передачею медичних документів, рекомендуємо звернутися до **консульства або посольства України** у країні перебування.

**Як знайти консульську установу:**

1. Перейдіть на офіційний сайт Міністерства закордонних справ України — mfa.gov.ua.
2. Виберіть розділ **«Посольства і консульства»**.
3. Знайдіть потрібну країну в переліку.
4. Перейдіть на сайт відповідного посольства або консульства.
5. Відкрийте розділ **«Нотаріальні дії»** — там буде інформація щодо засвідчення перекладу документів.

**Важлива інформація для людей, які вже мають довідку МСЕК**

Усі довідки, видані медико-соціальними експертними комісіями (МСЕК) до запровадження нової системи оцінювання повсякденного функціонування, залишаються чинними протягом  терміну дії таких довідок відповідно до чинного законодавства.

Це прямо передбачено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування МСЕК та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи».

Тобто людям, які вже мають чинну довідку МСЕК, не потрібно проходити оцінювання повторно без визначеної медичної або юридичної підстави.

## Джерела правового регулювання

Оцінювання повсякденного функціонування для громадян України, які перебувають за кордоном, здійснюється відповідно до таких нормативно-правових актів:

- **Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування МСЕК та впровадження оцінювання повсякденного функціонування людини»**;

- **Основи законодавства України про охорону здоров'я** — **стаття 69¹**, яка визначає загальні засади проведення оцінювання повсякденного функціонування;

- **постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338** «Деякі питання запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи»;

- **постанова КМУ від 27.12.2024 № 1542** «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»;

- **наказ МОЗ України від 10.12.2024 № 2067** «Деякі питання забезпечення проведення оцінювання повсякденного функціонування особи»;

- **Міжнародні договори України** про соціальне забезпечення з Болгарією, Естонією, Іспанією, Латвією, Литвою, Польщею, Португалією, Словаччиною, Чехією.